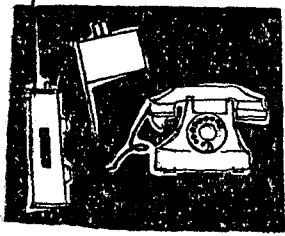

לקראת אימון מפקדות תכליתי

3. תרגילי קשר

התרגילים — מהותם ונושאייהם

במסכת הכשרת המפקדה מהוה תרגיל-קשר שלב מיתודי מתקדם. מקומו בתרגולי-המפקדות הוא אחרי תרגילי-סלפונים. תרגיל זה מחייב הכנה מוקדמת של חלקי המפקדה השונים, היות ומבחינת היקפו הוא כולל את כל האלמנטים מהם מורכבת המפקדה. בעת התרגיל מובאים האלמנטים האלה לידי ביצוע מילולי של תפקידיהם, בצורת הערכות מצב, קבלת החלטות ומתן פקודות. ביצוע זה הוא היוצר את הפעלתה השלמה של המפקדה על כל האלמנטים שלה.

העובדה, שבתרגיל משתתפים האלמנטים השונים של המפקדה פרט למטה עצמו, אינה משנה ואינה משפיעה על מטרות התרגיל. אלה נשארות כפי שהוגדרו בסעיף מטרות תרגילי קשר (ראה: "מטרות תרגילי מפקדות ונושאייהם" "מער" כות" ק"ב, עמ' 41) ותפורטנה עוד להלן. תמיד תהיה המטרה מכוננת לפעולת המטה, אשר לה מיועד התרגיל, ואילו תפעולם של האלמנטים השונים במסגרת התרגיל מהוה רק אמצעי המאפשר להפעיל את המטה בתנאים מציאותיים.

הדבר המאפיין את תרגיל הקשר הוא שהתרגיל מבוצע בשטח, בתנאי זמן ומרחב מציאותיים בהחלט. מכאן, שהמפקד דות המתורגלות חייבות לפעול בתנאים הקרובים ביותר ל"תנאים המציאותיים, כפי שאלה קיימים בזמן מבצעים. זאת ועד: בעוד שתרגיל סלפונים מבוצע בתנאי נוחות יחסית בכל הנוגע לאמצעי קשר ולחנאי עבודה במפקדות, הנועשית במתקן מסודר ומיועד לכך — הרי תרגיל-קשר מבוצע בתנאי שדה ותוך תפעול מערכות קשר רגילות, דבר הטומן בחוכו שורה של קשיים שיש להתגבר עליהם.

שליטה

אחת המטרות של תרגיל-הקשר היא לתרגל את המפקדות בהפעלת קשר בתנאי שדה מציאותיים. דבר זה אמור בעיקר בכל הנוגע לקשר שבין המפקדות המתורגלות, ולעתים גם לקשר שבין הבקרה הגבוהה והמפקדה הממונה המתורגלת. אשר לקשר שבין המפקדות הכפופות המתורגלות והבקרה הנמוכה, הרי כאן לא תופעלנה כל הרשתות, כפי שהן פועלות במציאות, במרבית המקרים יופעלו עורקים המייצגים את הרשתות השונות — דבר שהוא תוצאה של העדר גייסות. הקשר יתבסס בעיקר על רשתות האלתוט. המפקדות ה-

מתורגלות חייבות לקחת עבודה זאת לתשומת לבן בעת השיקולים לגבי:

- א. מיקום המפקדה וקצב הדילוג;
- ב. מרחקים בין המפקדות;
- ג. שליטה יעילה על הגייסות;
- ד. נוהל קרב והארגון הפנימי של המפקדה לדילוג.

נושאים

הנושא המתבסס על תנועה הנו תנאי חיוני להצלחת התרגיל קשר. אם הנושא שנקבע לתרגיל הנו בעל אופי סטטי — הרי שלא יאפשר מיצוי מטרות התרגיל בכל הנוגע לדילוג המפקדות ובעיות פריסת הקשר. לכן, הנושאים האופייניים לתרגילי-קשר יהיו:

- א. התקפה;
- ב. נסיגה;
- ג. התקדמות ורדיפה (נושא המתאים בעיקר לתרגילי-קשר ברמה של חטיבה ומעלה).

כאמור לעיל מתנהל התרגיל בשטח, בתנאי זמן ומרחב מציאותיים; אחד מיסודות התרגיל הוא, שכל המהלכים בו יתנהלו גם הם בתנאי זמן ומרחב מציאותיים. לשם כך יקבעו המרחקים בין המפקדות, מבחינת המיקום, כפי שהיו נקבעים אילו היתה זו פעולה המתנהלת במציאות. במקרה שמתגלות במפקדה מסוימת נטיה, הנוגדת את יסוד המציאותיות במיקום הרי שמנהלת התרגיל חייבת להשפיע בכיוון מיקום נכון ומציאותי.

התרגיל מבוצע בשטח, בתנאי זמן ומרחב מציאותיים בהחלט

הבטחה והפואה

כדי להגיע לידו כך שהמפקדה תפעל בתנאים מציאותיים, הכרחי שיונהג בה משטר-ונוהג הרגילים בעת מלחמה. לשם כך חיוני מאוד לעשות סידורים כדי לארגן כוח של מביימר אויב, אשר יפשוט על המפקדות תוך כדי התרגיל. כמו כן רצוי לצלם את המפקדות-מהאוויר. דבר זה מסייע בידי מנהלת התרגיל להקנות למפקדות המתורגלות את תחושת המציאר-תיות בענין ההבטחה וההסוואה של המפקדות. בימים-אויב זה חייב להיות כפוף למנהלת התרגיל, ולפעול אך ורק לפי הוראותיה.

תפעול הבקרה

הבקרה הגבוהה תפעל ממקום מרוכז, הוא מחנה הבקרה הגבוהה. למיקום הבקרה הגבוהה אין, למעשה, כל משמעות טקטית מציאותית. מקומה יוכתב לה ע"י תנאי הנוחיות ה-קיימים בשטח המסוים בו מתנהל התרגיל. לגבי המפקדות המתורגלות יופיע מקום הבקרה הגבוהה במקום שבו היתה קיימת המפקדה הממונה, אילו היתה זו פעולה מציאותית. מיקומה הפיזי של הבקרה הגבוהה אינו מהווה גורם בעל השפעה על המפקדה המתורגלת, לאור העובדה, שהקשר בין הבקרה הגבוהה והמפקדה המתורגלת מבצע באמצעות מכשירי הקשר השונים, או באמצעות קשר קוי. מיקומה של הבקרה הגבוהה, כמפקדה ממונה, ימסר למתורגלים בצורת נתון. נתון זה יחייב את המפקדה המתורגלת להפעיל את אמצעי הקשר המציאותי כדי ליצור קשר עם המפקדה הממונה — אף שהמרחק הפיזי בין מקומה של הבקרה הגבוהה לבין מקום המפקדה הממונה המתורגלת, יכול להיות רק כמה מאות מטרים.

בתרגילי-חייה, עד דרג החטיבה ועד בכלל, יכולה אף הבקרה הנמוכה לפעול ממקום מרוכז אחד. מקום זה צריך להיות בשטח שלפני מפקדות הדרג-הכפוף המתורגלות (מפקד דות הגדודים — אם הדרג הממונה המתורגל הוא חטיבה), ובמרחק הנכון בו היו היחידות נמצאות למעשה. בתרגילי-שריון יהיה בפיצול הבקרה הנמוכה משום הכרח המציאות, לאור המרחקים הגדולים-יחסית בין צירי התנועה של הכוחות השונים. בתרגילי-קשר של דרג הפיקוד ומעלה תפעל הבקרה הנמוכה תמיד במפוצל.

הבעיה המכריעה בתרגילי-הקשר היא בעיית המרחק בין הבקרה הנמוכה ובין המפקדות הכפופות המתורגלות, היות והיא משפיעה על אפשרויות הקשר בין המפקדה הכפופה לבין יחידותיה. בשלבים השונים של התרגיל, עלול מיקום לא נכון (מבחינת המרחק) של הבקרה הנמוכה לסלף את תמונת המצב ולהשפיע על אחת ממטרות התרגיל — בחינת השליטה של המפקדות על גייסותיהן. באופן פיזי יתבטא ריכוזה של הבקרה בפיזור מינימאלי של האלמנטים שלה בשטח — פיזור,

המתחייב מן התכונות של מכשירי הקשר אשר ברשות ה-
בקרה.

בראש הבקרה הנמוכה, בין אם תפעל במרוכז ובין אם תפעל במפוצל, יעמוד בקר נמ"ד ראשי, אשר ירכז את ה-עבודה השוטפת שלה ויתאם את פעולות הבקרים הבכירים של הבקרה הנמוכה במשך כל זמן התרגיל.

תוך כדי ביצוע שלב הלחימה של תרגילי-קשר, תצטרך הבקרה הנמוכה לבצע דילוגים, אשר מספרם מותנה באורך

„להקנות למפקדות המתורגלות את תחושת המציאותיות“

המסלול של התרגיל. דילוגים אלה יבוצעו באופן שלא יפגעו בקשר התקין עם המפקדה המתורגלת. תנועתה של הבקרה הנמוכה אינה צריכה להתנהל בצירי התנועה של הכוחות אותם היא מייצגת ואף לא בקצב דומה לקצב התקדמות ה-גייסות. ההתמקמות-מחדש של הבקרה הנמוכה, בשלב זה, תתקיים בכל פעם במרחק המכסימלי אותו מאפשרים מכשירי הקשר, אשר באמצעותם היא קשורה למפקדה המתורגלת שלה. בתרגילי חייה, בתנאי שהמרחקים (מבחינת טווח מכשירי הקשר) מאפשרים זאת, יכולה הבקרה הנמוכה, מיד עם התחלת שלב הלחימה, להתמקם על היעד אותו יש לכבוש; דיווחיה על מהלך ההתקפה יעשו מן היעד בהתאם לתחזית המבצעים ובהסתמך על מפות. דבר זה הוא חיוני לעבודתה הסדירה של הבקרה הנמוכה, בפרט בלילה.

כדי לא ליצור איזשהו מצב של תלות בין הבקרה לבין המפקדה המתורגלת — תלות העלולה להיות בעוכרי התרגיל, אם תתפרש שלא בצורה הנכונה — וכדי שהבקרה לא תיפול למעמסה על המפקדות המתורגלות, חיוני הוא שהבקרה תהיה עצמאית מבחינה מנהלתית במשך כל התרגיל. הפרדה כזאת אפשרית — אפילו גורם הדבר לאי-נוחיות ולעומס מנהלתי מסוים על הבקרה — אם משך התרגיל הנו-קצר יחסית.

תהליכי עבודת הבקרה

התהליכים המפורטים להלן מתבססים על נוהל קרב של הבקרה כפי שפורט בחלקו הראשון של המאמר, בפרק ג' פסקה 3 (ראה תוב' ק"ב, עמ' 44).

מדיניות הבקרה מושתת על הנתונים של יחסי כוחות וגורמי זמן ומרחב, אשר הועמדו כנתוני התרגיל לפני המפקד דות המתורגלות. מדיניות זאת קובעת גם את התחומים ה"כלליים של האירועים השונים במשך התרגיל.

בשלבים הראשונים של הביצוע מזרימה הבקרה אל המפקד דות המתורגלות שורה של נתונים, הבאים לאפשר למפקדות אלה להגיע לכלל תכנית; בין אלה כלולים נתונים, הבאים למנוע את המפקדות המתורגלות מלסטות מתחומי התרגיל כפי שנקבעו. הזרמת הנתונים נעשית בשני אופנים בהתאם לצרכי שני חלקי הבקרה, כפי שיפורט להלן.

תחילה מופעלת בעיקר הבקרה הגבוהה, המספקת נתונים הבאים מהדרג הממונה על המפקדה הממונה המתורגלת, אשר נועדו לאפשר למפקדה זאת להגיע לכלל תכנית ראשונית. כל הנתונים האלה באים כדי למלא את הפער בין הידיעות אשר קיבלה המפקדה בפקודת המבצע, לבין אלה הנחוצות לה ל" צורך קבלת החלטה על תכנית ביצוע המשימה. כל זה, כמובן, בנתוני זמן ומרחב מציאותיים בהחלט.

פעולתה של הבקרה הנמוכה מתחילה לאחר שהתכנית הראשונית של המפקדה הממונה המתורגלת נשלמה, ובאה לידי ביטוי במתן פקודות מוקדמות לדרגים הכפופים. ה" אלמנטים של הבקרה הנמוכה, המיציגים את היחידות של המפקדות הכפופות המתורגלות מועסקים בשלב זה בהזרמת נתונים מפורטים, כל אחד לגבי גזרתו, בכל הנוגע למערכי האויב ולקרקע. אולם הבקרה הנמוכה מספקת רק אותן ה" ידיעות אשר לקראת השגתן היא מופעלת על ידי המפקדות המתורגלות. הפעלה זאת נעשית על ידי כך, שהמפקדות משילות על הבקרה הנמוכה, כעל יחידת כפופות, ביצוע פטרולים וסיוורים להשלמת הידיעות הדרושות להן לצרכי תכנון. במידה והמפקדות המתורגלות מפעילות בהיקף ובזמן הנכונים את האלמנטים העשויים לספק להם ידיעות מפורטות — בה במידה מגיעות אליהן הידיעות, אשר היו מושגות ע"י הפעילות של האלמנטים האלה בתנאי מציאות. במידה והמפקדות אינן מפעילות את אמצעי האיסוף שלהן בהיקף ובזמן הנכונים, הרי שאין הן מקבלות את הידיעות החיוניות להן כדי להגיע לתכנית פעולה מושלמת, ובשעת ביצוע המשימה הן נשארות חשופות להפתעות שונות, הנובעות מהעדר ידיעות מספיקות. הבקרה הנמוכה רושמת בפניה את "העבירות" האלה, ונותנת להן ביטוי בתחזית המבצעים המפורטת, הנערכת בשלב שלאחר גמר התכנון ע"י כל הדרגים.

כאשר כל המפקדות השלימו את התכנון והוצאו הפקודות הסופיות, נכנסת הבקרה כולה לשלב של עיבוד תחזית מבצע.

עיסוימית מפורטת, המושתתת על התכניות של המפקדות. העבודה על התחזית המפורטת נעשית על ידי צוותי הבקרה הנמוכה המיציגים את הגייסות, וע"י הבקרה הגבוהה; הבקרה הראשי וראש הבקרה הנמוכה מתאמים ביניהם את העבודה. בעת עיבוד תחזית המבצעים המפורטת מביאים בחשבון את כל הטעויות אשר נעשו בתכנון, כפי שנערך ע"י המפקדות המתורגלות — לרבות חוסר תיאום בתוך המפקדה. טעויות אלו משתקפות בתחזית המבצעים המפורטת בצורה של תגרו"ב ות"אויב, או בצורה של מכשולים אחרים על דרך ביצוע המשימה על ידי הגייסות. עיבוד תחזית המבצעים המפורטת הנו החלק החשוב ביותר בעבודת הבקרה, והוא חייב להעשות בצורה מדויקת ושלמה מאוד, כדי שלא ינצר מצב שבו המפקדות המתורגלות תתרגלנה את הבקרה.

עיבודה של תחזית המבצעים המפורטת נעשית תמיד בלחץ זמן. לחץ זה נובע מהעובדה שהשלמת התכניות ומתן פקודות סופיות על ידי הדרגים הכפופים, נעשים קרוב יחסית לשת"פ ה"ש". ככל שהדרג המתורגל נמוך יותר, דיווח הזמן שבין השלמת התכניות לבין מתן הפקודה קצר יותר. עובדה זאת תובעת מסגל הבקרה עבודת צוות מושלמת ותכליתית; כדי שלא תגרמנה א"התאמות בין התגובות השונות, אשר בסופו של דבר, מקבלות את ביטוי בהזרמת נתונים דרך אמצעי הקשר השונים, חייבת העבודה להיות מתואמת בידי הבקרה הראשי.

משנשלמה העבודה על תחזית המבצעים המפורטת, מתפזרים אנשי הבקרה למקומותיהם. הבקרה הנמוכה חוזרת ומתמקמת לפני המפקדות הכפופות המתורגלות ומתחילה לדוח על מה"לכי הגייסות, כפי שנקבעו מראש. הבקרה הגבוהה ממשיכה לייצג את מפקדת הדרג הממונה, ובתור שכזאת היא מקבלת את הדיווח על מה"ל המבצע מהמפקדה הממונה המתורגלת. בהתאם לנוהלי דיווח שנקבעו לצרכי התרגיל, ההשפעה הישירה של הבקרה הגבוהה על מה"ל המבצע מתבטאת, בשלב זה, בהזרמת נתונים אודות הגייסות השכנים — נתונים עשויים להשפיע על מהלכי המתורגלים. פעולותיה אלה של הבקרה נקבעו מראש בתחומי התחזית.

נקל להבין, לפי תיאור תהליכי עבודת הבקרה והיסודות עליהם מושתת תרגילי קשר, כי עבודת הבקרה היא בבחינה אומנות. שיש ללמוד אותה ולתרגלה היטב. בתחומי תרגול המפקדות בכלל, ובתרגילי קשר במיוחד, מהוה הבקרה גורם חיוני ביותר; יעילותו של הבקר וכשרונו להציג — דרך אמצעי קשר — תמונה מציאותית של הקרב המתחולל ה" שיחרצו להצלחה או לכישלון את גורלו של תרגילי קשר. כדי לענות על הדרישות המוצעות לקצין בתפקידו כבקר — חייב הקצין להיות בעל רמה מקצועית גבוהה בתחום עבודת הבקרה. רמה זו ניתנת להשגה רק ע"י תרגול, אשר הוא לבדו מקנה לבקר שליטה על "מקצוע" זה.